

Oponentský posudek na bakalářskou práci
Natálie Hanušové: „Indiánská otázka“ v *Divošské utopii* Darcyho Ribeira
FF UK, 2019, 52 s.

Natálie Hanušová se ve své bakalářské práci rozhodla zkoumat indiánskou otázku v *Divošské utopii* významného brazilského antropologa, spisovatele a politika Darcyho Ribeira. Dle zadání měla představit Darcyho Ribeira, zařadit jeho život a dílo do kulturně-politického kontextu Brazílie druhé poloviny 20. století a dále se zabývat literárním ztvárněním indiánského společenství ve zmíněném díle. Řešení práce tomuto zadání neodpovídá.

Autorka se nejprve rozhodla v diachronní perspektivě věnovat pozornost Indiánovi jako „ušlechtilému divochovi“. Tento úvod by byl zcela na místě, pokud by byl sepsán skutečně s ohledem na obraz Indiána v brazilské literatuře předchozích čtyř století literárních dějin. Místo toho nabízí N. Hanušová kompilát *Dějin brazilské literatury* Luciany Stegagno Picchiové a přednášek z Přehledu dějin brazilské literatury.

V textu kapitoly se objevuje celá řada nepochopení a zavádějících informací. Tak např. Pero Vaz de Caminha nebyl „přímým účastníkem jedné z plaveb“, ale písařem plavby první. V závěru dopisu se Caminha nesnažil králi zalíbit „v očekávání bohaté odměny“, nýbrž se přimlouvá za svého zetě pobývajícího na Ostrově sv. Tomáše. Kolonizace Brazílie sice šla ruku v ruce s katechizací, přesto není možné říci, že „se Portugalci snažili indiány katechizovat“ pro „využití jako levné pracovní síly“ (vše s. 11): z bohaté jezuitské epistolografie je zřejmé, že jezuité byli naopak velkými ochránci indiánů před zvůlí osadníků. Také zařazení M. da Nóbregy do brazilského baroka je chybné (s. 12). U skutečných autorů brazilského baroka (G. de Matos, A. Vieira) se vztah k indiánům vůbec nezmiňuje. Z arkadiků líčících indiána chybí Santa Rita Durão, pasáže věnované Basíliu da Gamovi kopírují přednášky včetně hovorové dikce. Pasáže věnované zakladateli romantického indianismu Josému Alencarovi jsou chaotické, zápletky próz jsou líčeny zavádějícím způsobem (například v *Iracemě* se Martim nesžívá s indiánskou kulturou a ve *Vládcích pralesy* se Peri plně neintegruje do „evropské“ společnosti.) Zakladatel básnického indianismu Gonçalves Dias není vůbec zmíněn. Totéž se týká modernismu: uvedené události jsou podány nepřesně, nadto mnohdy bez vztahu k tématu práce.

Kromě faktických nepřesností se text práce hemží prohřešky proti češtině, přehmaty v rekcii i grafické podobě slov (např. Airmorové místo Aimorové, s. 15; později „polymagie“ místo „polygamie“, s. 31). Některé věty zde i v ostatních kapitolách jsou na hranici srozumitelnosti (např. snaží se „poukázat hodnotu původních kultur a vytvořit tak [Brazílii] novou kmenovou identitu“, s. 18; „Pojem lidožroutství vidí Andrade v požívání evropských vlivů, které pramení již od kolonizace a proces jezení a následného vylučování v mnohem vyvinutější formy kultury“, s. 18; „zajímavá je však samotná dekonstrukce příběhů, kterými díky svým znalostem Andrade celou knize prokládá“, s. 19).

Rovněž na třetí kapitole je vidět spěch vedoucí k povrchním, chaoticky podaným informacím. Autorova biografie má dost možná původ v článku na wikipedii, navíc špatně pochopeném: Ribeiro byl renomovaný antropolog, který publikoval řadu významných vědeckých prací o brazilském civilizačním procesu a o brazilských Indiánech, přesto není zmíněna ani jedna (Brazilský lid je autorovou závětí směřovanou k běžnému čtenáři). Vzhledem k tomu, že *Divošská utopie* je rozmarná hříčka, v níž si Ribeiro dovolil snít o utopické míšenecké kultuře harmonicky žijících ras, bylo by dobré se dotknout alespoň zběžně témat, jimiž se Ribeiro jako antropolog seriózně zabýval – přinejmenším přes podání některých komentátorů.¹ Také další literární tvorba by stála za víc než pouhé uvedení knižních titulů. Pokud má mít uvádění autorova života a díla spolu s dobovým kontextem smysl, mělo by být alespoň trochu věnováno tématu, jímž se práce zabývá.

Čtvrtou částí, věnovanou utopii, se autorka blíží jádru vlastní práce. V kratičké kapitole se však žánru utopie takřka nevěnuje: od Thomase Mora přechází k prostoru *Divošské utopie* a mívá se tak s obsahem celého díla – utopie je totiž právě ne-místo. Příznačné je, že podtitul svěžího dílka, totiž „stesk po ztracené nevinosti“, není v práci nikde zmíněn.

Světélkem na konci tunelu je oddíl 5.1.2, v němž se Natálie Hanušová věnuje popisu kulturního pozadí vzniku bájných amazonek. Samostatně zde srovnává pojetí Darcyho Ribeira a Pera Vaze de Caminhy, byť její úvahy zatím vedou spíš k otázkám než k odpovědím. Doplníme-li informaci, že se „Icamiabky“ (icamiabas) v překladu *Divošské utopie* objevují jako „mužatice“ v překladu *Macunaímy* (icamibas), otvírá se tu cesta, jak prostřednictvím jazyka zkoumat skutečnou intertextualitu v Ribeirově díle.²

Pevně věřím, že pokud bude Natálie Hanušová věnovat bakalářské práci více času a bude ochotna číst doporučenou literaturu, je v jejích možnostech bakalářské studium zdárně absolvovat. Předložená práce však dle mého nejlepšího vědomí a svědomí neodpovídá nárokům kladeným na bakalářskou práci a nedoporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 28. 8. 2019

Mgr. Šárka Grauová, Ph.D.

¹ Název instituce Serviço de Proteção ao Índio by se dal nejspíš přeložit jako Úřad na ochranu indiánů, rozhodně ne jako „služby pro ochranu domorodých obyvatel Brazílie“, s. 19.

² Viz např. <

http://www.encontro2018.ms.anpuh.org/resources/anais/9/1540998241_ARQUIVO_AmazonasnaAmericadoseculoXVI.pdf.